

INVLOED VAN HET EUROPESE RECHT OP
HET BELGISCHE PRIVAATRECHT

INVLOED VAN HET EUROPESE
RECHT OP HET BELGISCHE
PRIVAATRECHT

Ilse SAMOY
Vincent SAGAERT
Evelyne TERRY
(editors)

intersentia

Antwerpen – Cambridge

Invloed van het Europese recht op het Belgische privaatrecht
Ilse Samoy, Vincent Sagaert en Evelyne Terryn (editors)

© 2012 Intersentia
Antwerpen – Cambridge
www.intersentia.be

ISBN 978-94-000-0341-5
D/2012/7849/68
NUR 822

Alle rechten voorbehouden. Behoudens uitdrukkelijk bij wet bepaalde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, op welke wijze ook, zonder de uitdrukkelijke voorafgaande toestemming van de uitgever.

WOORD VOORAF

Dit boek is het resultaat van een facultair onderzoeksproject dat in 2010 werd opgestart aan de rechtsfaculteit van de KU Leuven. Aanleiding voor dit project was de vaststelling dat het Europese recht (Unierecht en EVRM) een steeds grotere stempel drukt op het Belgische privaatrecht terwijl een overzichtswerk waarin deze invloed op systematische wijze wordt onderzocht nog steeds ontbrak in de Belgische rechtsleer. Het was dan ook de bedoeling met dit project tot een tegenhanger te komen van het boek van HARTKAMP, SIEBURGH en LEUS in Nederland (A.S. HARTKAMP, C.H. SIEBURGH en L.A.D. LEUS (eds.), *De invloed van het Europese recht op het Nederlandse privaatrecht*, in *Serie Onderneming en Recht*, Deventer, Kluwer, 2007).

Dit onderzoeksproject kon van meet af aan rekenen op brede belangstelling en enthousiasme vanuit de Leuvense rechtsfaculteit. Zowel gevestigde waarden als jonge onderzoekers uit verschillende geledingen onderzochten de invloed van het Europese recht in hun vakgebied. De voorlopige onderzoeksresultaten werden binnen de faculteit voorgesteld op twee besloten workshops, eind 2011 en begin 2012. De discussies tijdens deze workshops bevestigden de relevantie van een dergelijk faculteitsbreed project. De invloed van het Europese recht blijkt onmiskenbaar, zelfs in vakgebieden waar een niet-specialist dit niet zou verwachten. Een ‘*nucleus of national sovereignty*’ – om het met Koen LENAERTS’ woorden uit te drukken – blijkt niet langer te bestaan; de meerlagigheid van onze rechtsorde kan in geen enkel vakdomein nog worden genegeerd. Walter VAN GERVEN heeft ons hiertoe al vele jaren geleden de juiste weg gewezen.

De uiteindelijke onderzoeksresultaten werden voorgesteld op twee studienamiddagen te Kortrijk en Leuven en vinden hun neerslag in dit boek. De bijdragen behandelen zowel de algemene principes inzake doorwerking van het Europese recht in het Belgische privaatrecht als de invloed van het Europese recht per rechtstak.

Met dit boek krijgt de Belgische rechtsleer een waardige tegenhanger van het Nederlandse standaardwerk. Zonder de grondige bijdragen van de vele collega’s en de schitterende verslagen van de besloten workshops die drs. Sander VAN

LOOCK maakte, was dit niet mogelijk geweest. De editors wensen alle deelnemers aan dit project dan ook zeer oprecht te bedanken.

Leuven en Kortrijk

15 juli 2012

Ilse Samoy

Vincent Sagaert

Evelyne Terryn

INHOUD

<i>Woord vooraf</i>	v
Technieken van doorwerking van EU-recht in het Belgische privaatrecht	
Piet VAN NUFFEL	1
Hoofdstuk I. Een voorproef	1
Hoofdstuk II. Het alles doordringende EU-recht	2
Afdeling 1. Doorwerking in de brede zin	2
Afdeling 2. Vormen van doorwerking in de strikte zin	7
Afdeling 3. Prejudiciële vragen aan het Hof van Justitie	11
Hoofdstuk III. Varianten van doorwerking in particuliere rechts- verhoudingen	14
Afdeling 1. Conflictloze toepassing van EU-normen	14
Afdeling 2. Rechtstreekse werking van EU-normen	15
Afdeling 3. Het beginsel van EU-rechtsconforme interpretatie	18
Afdeling 4. Buiten toepassing laten van strijdige nationale rechtsregels ...	24
Afdeling 5. Aansprakelijkheid van de lidstaat voor schade uit schen- dingen van EU-normen	32
Hoofdstuk IV. Ambtshalve toepassing van EU-recht?	35
Besluit	38
Het Grondwettelijk Hof en het Unierecht: over constitutioneel pluralisme en rechterlijke dialoog	
Willem VERRIJDT	41
Inleiding	41
Hoofdstuk I. De rechterlijke dialoog: het nieuwe paradigma	43
Afdeling 1. Het constitutioneel pluralisme en de rechterlijke dialoog.	43
Afdeling 2. Mogelijkheidsvoorwaarden voor een succesvolle dialoog	46
Afdeling 3. Nationale en Europese constitutionele belangen	48
Hoofdstuk II. De taal van de dialoog: toetsing aan het Unierecht door het Grondwettelijk Hof	50
Afdeling 1. Een onrechtstreekse toetsing	50
§ 1. De toetsing via de artikelen 10 en 11 van de Grondwet	51
§ 2. De toetsing aan analoge grondrechten	57

Afdeling 2. Een verplichting opgelegd door het Unierecht?	61
Afdeling 3. Internrechtelijke strubbelingen leiden tot samenloop-procedure	65
Afdeling 4. De samenloopprocedure in vraag gesteld op grond van het Unierecht.	67
Afdeling 5. Besluit	70
Hoofdstuk III. De methode van de dialoog: prejudiciële vragen	70
Afdeling 1. Een principiële verwijbsplicht	71
Afdeling 2. Prejudiciële vragen door het Grondwettelijk Hof.	72
§ 1. Inachtneming van de verwijbsplicht.	72
§ 2. Doorwerking van het Unierecht	77
Afdeling 3. Besluit: een geslaagde dialoog?	79
Hoofdstuk IV. De stoorzender in de dialoog: een absolute normenhiërarchie.	81
Afdeling 1. Voorrang en volle werking van het Unierecht volgens het Hof van Justitie.	81
Afdeling 2. Voorrang van de Grondwet volgens sommige grondwettelijke hoven.	82
§ 1. Toetsing van Unierecht door het <i>Bundesverfassungsgericht</i>	83
§ 2. Ambigue voorrang van de Grondwet volgens de Conseil constitutionnel	86
§ 3. Andere grondwettelijke hoven.	87
§ 4. Onduidelijkheid in de Belgische rechtspraak en rechtsleer	89
Afdeling 3. De afwezigheid van hiërarchie tussen pluralistische rechtsordes	93
Besluit	100
De techniek van het buiten toepassing verklaren: de invloed van het Europese recht op de exceptie van onwettigheid	
Jan THEUNIS.	101
Inleiding	101
Hoofdstuk I. Gelijkenissen en verschillen	102
Afdeling 1. Grondslag	102
Afdeling 2. Context	102
Afdeling 3. Functie.	103
Afdeling 4. Algemeen rechtsbeginsel	103
Afdeling 5. Incidenteel instrument	104
Afdeling 6. Belang	105
Afdeling 7. Ambtshalve	106
Afdeling 8. Gevolgen	109
Afdeling 9. Draagwijdte.	110

Hoofdstuk II. De externe beïnvloeding van de exceptie van onwettigheid ..	111
Afdeling 1. De verhouding tussen wettigheid en rechtszekerheid: uiteenlopende rechtspraak.....	111
§ 1. Hof van Justitie.....	111
§ 2. Raad van State	114
§ 3. Hof van Cassatie.....	117
Afdeling 2. Pleidooi voor een meer coherente rechtsbescherming.....	118
§ 1. Proeve van oplossing.....	118
§ 2. De voorgestelde oplossing en het Hof van Cassatie	121
§ 3. Het nieuwe evenwichtspunt	125
Hoofdstuk III. De interne beïnvloeding van de exceptie van onwettigheid ..	129
Afdeling 1. Voorrang van het Unierecht.....	129
Afdeling 2. De <i>Fratelli Costanzo</i> -rechtspraak	132
Afdeling 3. Proeve van oplossing.....	140
Besluit	144
 De invloed van het Europese antidiscriminatierecht op privaatrechtelijke verhoudingen	
Sanne JANSEN.....	145
 Inleiding	145
Hoofdstuk I. Het gelijkheidsbeginsel in Europa	150
Afdeling 1. Het Unierecht.....	150
§ 1. De verdragsbepalingen	150
§ 2. Jurisprudentiële ontwikkelingen.....	156
§ 3. Het Handvest van de Europese Unie	163
§ 4. Afbakening van het toepassingsgebied	165
§ 5. Tussenbesluit.....	166
Afdeling 2. Het EVRM	168
§ 1. Artikel 14 EVRM: een open lijst maar met een accessoir karakter ...	168
§ 2. Indirecte derdenwerking	170
§ 3. Tussenbesluit.....	173
Hoofdstuk II. Het gelijkheidsbeginsel in België	174
Afdeling 1. Artikelen 10 en 11 van de Grondwet.....	174
§ 1. Horizontale werking van de artikelen 10 en 11 van de Grondwet ...	176
A. Algemeen	176
B. Het arrest van 12 februari 2009 van het Grondwettelijk Hof	182
C. Het arrest van 29 maart 2010 van het Hof van Cassatie.....	184
§ 2. Het type bescherming in de artikelen 10 en 11 van de Grondwet: een open systeem	185
§ 3. Tussenbesluit.....	186

Afdeling 2. De nieuwe federale antidiscriminatiewetten van 10 mei 2007 en de arresten van het Grondwettelijk Hof in 2009	186
§ 1. Horizontale werking van de antidiscriminatiewetten van 10 mei 2007	188
§ 2. Type bescherming van de antidiscriminatiewetten van 10 mei 2007	192
§ 3. De rechtvaardigingsgronden/het toetsingssysteem van de federale antidiscriminatiewetten	197
§ 4. Tussenbesluit.	199
Afdeling 3. Het Vlaamse antidiscriminatiedecreet van 10 juli 2008	199
§ 1. Horizontale werking van het Vlaamse antidiscriminatiedecreet van 10 juli 2008	201
§ 2. Type bescherming van het Vlaamse antidiscriminatiedecreet van 10 juli 2008	203
§ 3. Tussenbesluit.	204
Besluit	204
De invloed van het Europese Unierecht op het Belgische arbeidsrecht	
Frank HENDRICKX	207
Inleiding	207
Hoofdstuk I. Het arbeidsrecht in de Europese Unie.	208
Afdeling 1. De reikwijdte van het Europese Unie-arbeidsrecht	209
Afdeling 2. De interactie tussen het Europese en het nationale niveau. .	210
Afdeling 3. De ontwikkelingen van het Europese arbeidsrecht	212
§ 1. Sociaal aanvaardbare economische integratie	212
§ 2. Naar economisch aanvaardbare sociale vooruitgang	213
§ 3. De vrees voor sociale dumping	215
Hoofdstuk II. De invloedssferen van de Europese Unie.	216
Afdeling 1. Sociaal beleid	216
§ 1. Algemeen.	216
§ 2. Antidiscriminatierecht	217
A. Algemeen	217
B. Ziekte en handicap	220
§ 3. Individueel arbeidsrecht	222
§ 4. Collectief arbeidsrecht	224
A. Herstructurering van ondernemingen	225
B. Informatie en raadpleging.	226
§ 5. Doorwerking van het Europese cao-recht	229
Afdeling 2. De interne markt	232
§ 1. Stakingsrecht in België	232
§ 2. Stakingsrecht in Europa	233
§ 3. Stakingsrecht en de interne markt	234

§ 4. <i>Viking en Laval</i>	236
A. <i>Viking</i>	236
B. <i>Laval</i>	238
§ 5. De discussie omtrent de proportionaliteitstest	240
Afdeling 3. Het werkgelegenheidsbeleid en economic governance	244
Besluit	247
Het EVRM en de disciplinaire macht van de werkgever	
Aline VAN BEVER	251
Inleiding	251
Hoofdstuk I. Het EVRM en het Belgische arbeidsrecht	252
Afdeling 1. Doorwerking van het EVRM in de individuele arbeids- relatie	253
§ 1. Doorwerking van het EVRM in Belgische arbeidsnormen	253
§ 2. Doorwerking van het EVRM via de rechtspraak	255
A. Verticale werking van het EVRM	255
B. Horizontale werking van het EVRM voor de nationale rechter	260
Afdeling 2. Invloed van de rechtspraak van het EHRM op de Belgische arbeidsrechter	266
Hoofdstuk II. Het controlerecht van de werkgever in het licht van het EVRM	270
Afdeling 1. De aanwervingsvrijheid van de werkgever tegenover de rechten van de sollicitant	272
§ 1. Het recht op privacy van de sollicitant	272
§ 2. Doorwerking van artikel 8 EVRM in de normen die de aanwer- vingsfase beheersen	275
A. Het vraagrecht van de aanwervende werkgever	275
B. Medische en andere preventieve onderzoeken	277
§ 3. Doorwerking van artikel 8 EVRM in het oordeel van de nationale arbeidsrechter	279
A. Het vraagrecht van de aanwervende werkgever	279
B. Medische en andere preventieve onderzoeken	284
Afdeling 2. Controlemaatregelen tijdens de uitvoering van de arbeids- overeenkomst	292
§ 1. Doorwerking van artikel 8 EVRM in het oordeel van de nationale arbeidsrechter	293
A. Werkgeverscontroles in het licht van de Europese rechtspraak	293
B. Werkgeverscontroles in het licht van de Belgische rechtspraak	298
§ 2. Doorwerking van artikel 8 EVRM in de normen die de uitvoe- ringsfase beheersen	302
A. Camerabewaking	303
B. Internet- en mailcontroles	304

C. Uitgangscntroles.....	309
D. Alcohol- en drugtests.....	310
Besluit	313
De rol van het nationale recht in het Europese vennootschapsrecht	
Koen GEENS, Carl CLOTTENS, Sofie COOLS, Stijn DE DIER en	
Floris PARREIN.....	315
Inleiding	315
Hoofdstuk I. De Europese wetgever: successen en mislukkingen in	
top-down-harmonisatie	316
Afdeling 1. De successen.....	317
Afdeling 2. De halve successen.....	322
Afdeling 3. De mislukkingen	326
§ 1. Bestuursstructuren	326
§ 2. “Eén aandeel-één stem” (proportionaliteit van stemrecht en	
kapitaalinbreng).....	329
§ 3. Groepsrecht.....	333
Hoofdstuk II. De invloed van de rechtspraak van het Hof van Justitie.....	334
Afdeling 1. Rechtspraak van het Hof van Justitie over de vrijheid van	
vestiging	334
§ 1. Vrijheid van vestiging	334
§ 2. Rechtspraak van het Hof van Justitie over zetelverplaatsing	335
§ 3. Rechtspraak van het Hof van Justitie over grensoverschrijdende	
herstructureringen.....	341
Afdeling 2. Rechtspraak van het Hof van Justitie over de vrijheid van	
kapitaalverkeer.....	342
§ 1. Vrijheid van kapitaalverkeer	342
§ 2. Rechtspraak van het Hof van Justitie over <i>golden shares</i>	344
§ 3. Uitwerking in horizontale verhoudingen?.....	345
Hoofdstuk III. Blijvend belang van het nationale recht	349
Afdeling 1. Hernationalisering als oplossing voor bestuursstructuren... 349	
§ 1. Op nationaal niveau ontwikkelde alternatieven.....	349
§ 2. Terugkeer naar vrije keuze op Europees niveau.....	351
Afdeling 2. Twijfel inzake één aandeel-één stem.....	352
§ 1. Tegenstrijdige nationale ontwikkelingen.....	352
§ 2. Naar een beperkte Europese harmonisatie?	353
Afdeling 3. Een gevaarlijke <i>light vehicle competition</i>	355
§ 1. Nationale ontwikkelingen	355
§ 2. Minimale harmonisatie?.....	358
Afdeling 4. Definitieve keuze voor de incorporatieleer?	360
Besluit	364

De invloed van het Europese recht op de rechten van de patiënt in België Herman Nys en Tom GOFFIN	367
Inleiding	367
Hoofdstuk I. De invloed van het Europese recht op de rechten van de patiënt bij de verwerking van persoonsgegevens over de gezondheid en bij medische experimenten	368
Afdeling 1. De rechten van de patiënt bij de verwerking van gezond- heidsgegevens	368
§ 1. De verwerking van gezondheidsgegevens met en zonder (schrijft- elijke) toestemming	368
§ 2. Het recht op toegang tot gezondheidsgegevens	369
Afdeling 2. De rechten van deelnemers aan medische experimenten	370
§ 1. Inleiding	370
§ 2. Algemene voorwaarden voor de bescherming van deelnemers aan onderzoek	373
A. De toestemming van de deelnemer	373
B. Een gunstig advies van een ethisch comité	374
§ 3. Bijzondere voorwaarden voor de bescherming van minderjarige deelnemers	376
§ 4. Bijzondere voorwaarden voor de bescherming van toestemmings- onbekwame meerderjarige deelnemers	378
§ 5. Bijzondere bepalingen voor de deelname van personen van wie de toestemming niet kan worden verkregen wegens hoogdringend- heid	380
Hoofdstuk II. De invloed van het Europese recht op de rechten van de (euro)patiënt in de patiëntenrechtenrichtlijn	381
Afdeling 1. Inleiding	381
Afdeling 2. Europese handvesten voor de rechten van de patiënt	382
Afdeling 3. De rechtsgrondslag van de richtlijn	383
Afdeling 4. De rechten van de patiënt bij grensoverschrijdende gezondheidszorg	385
§ 1. Dekt de vlag de lading?	385
§ 2. Niet alleen rechten voor mobiele patiënten	388
§ 3. Meer dan codificatie van de ‘vrije patiëntenverkeer’-rechtspraak	389
§ 4. Gezondheidszorg	391
Afdeling 5. Bespreking van de rechten van de patiënt in de richtlijn	393
§ 1. Het recht op gezondheidszorg	393
A. Het recht op toegang tot gezondheidszorg in een andere lidstaat	393
B. De bijzondere situatie van toegang tot organen voor transplan- tatie	396

§ 2. Rechten van de patiënt op informatie.	398
A. Het recht op informatie in verband met de terugbetaling.	398
B. Het recht op informatie over de gezondheidszorg en de omstandigheden waarin deze wordt verstrekt.	399
§ 3. Het recht op kwaliteit en veiligheid van de zorg.	405
A. Zorg in overeenstemming met de nationale en EU-normen inzake kwaliteit en veiligheid.	405
B. Kwaliteit en veiligheid van de zorg als rechtvaardiging voor het vragen van een voorafgaande toestemming.	406
C. Kwaliteit en veiligheid als rechtvaardiging voor de weigering van een voorafgaande toestemming.	410
§ 4. Klachtrecht.	411
§ 5. Recht op vergoeding van schade.	412
§ 6. Recht op eerbiediging van het privéleven.	413
§ 7. Recht op een medisch dossier en recht op toegang.	413
Besluit.	414
De invloed van het Europese recht op de intellectuele eigendomsrechten	
Frank GOTZEN.	419
Inleiding: het belang van Europees recht voor de intellectuele eigendoms- rechten.	419
Hoofdstuk I. De Europese rechtspraak over het vrije verkeer van goederen en diensten als breekijzer voor de Gemeenschappelijke markt.	420
Hoofdstuk II. De Europese wetgever als motor naar de Europese Unie.	421
Afdeling 1. Het merkenrecht.	421
§ 1. Inleiding.	421
§ 2. De harmonisatierichtlijn van 21 december 1988, zoals vervangen door Richtlijn 2008/95/EG van 22 oktober 2008 (hierna EMRL) ...	422
§ 3. De verordening van 20 december 1993 inzake het Gemeenschaps- merk, zoals gecodificeerd en vervangen door de verordening van 26 februari 2009 (hierna EMVO).	422
Afdeling 2. Het octrooierecht.	423
§ 1. Inleiding.	423
§ 2. Het Europese octrooi.	423
§ 3. Het octrooi voor de Europese Unie.	424
§ 4. Bijzondere regelingen in het Unierecht.	426
Afdeling 3. Het auteursrecht.	427
§ 1. De bestaande teksten.	427
§ 2. De toekomst.	430
Hoofdstuk III. De Europese rechtspraak als verfijning van het Unierecht. ...	431

De invloed van het EVRM op het contractenrecht Nathalie VAN LEUVEN	433
Inleiding	433
Hoofdstuk I. Uitgangspunt: internationale verantwoordelijkheid van de staat	434
Afdeling 1. Internationale verantwoordelijkheid voor mensenrechtenschendingen in het contractenrecht	434
§ 1. Overheid contracteert	434
§ 2. Quasi-publieke of quasi-private entiteit contracteert	436
§ 3. Private entiteit contracteert	438
Hoofdstuk II. De gevolgen van deze verantwoordelijkheid van de Staat	440
Afdeling 1. Wetten die het contractenrecht beheersen	440
§ 1. EVRM-conforme interpretatie van concrete wetten door het EHRM	440
§ 2. EVRM-conforme interpretatie van wetten door het Grondwettelijk Hof	442
Afdeling 2. Rechter die open en minder open normen van het contractenrecht toepassen	445
§ 1. Toepassingen in de rechtspraak van het EHRM	445
§ 2. Toepassingen in de rechtspraak van het Grondwettelijk Hof	450
§ 3. Toepassingen in de rechtspraak van het Hof van Cassatie	451
Hoofdstuk III. Kritiek op deze evolutie en handreiking	454
Afdeling 1. Kritiek	454
§ 1. <i>Nothing new under the sun</i>	454
§ 2. Verzwelging van het privaats contractenrecht	455
Afdeling 2. Handreiking vanuit de kritiek	455
§ 1. Stellingname	455
§ 2. Rechtsmisbruik: voorbeeld van de perfect verzoenbare belangenafweging	459
Hoofdstuk IV. Moet men nog verder gaan?	460
Afdeling 1. Directe horizontale werking van het EVRM	460
Afdeling 2. Ambtshalve toepassing van het EVRM: EVRM en openbare orde	462
Afdeling 3. Extra rechtsmiddelen	463
Besluit	465
 Invloed van het Europese recht op het consumenten(contracten)recht Joke GODDAER, Evelyne TERRYEN en Johan VANNEROM	 467
Inleiding	467
Hoofdstuk I. Negatieve harmonisatie – vrij verkeer	473
Afdeling I. Voorrang en rechtstreekse werking	473

Afdeling II. Vrij verkeer van goederen en diensten	473
Afdeling III. Vrij verkeer en Europees harmonisatiebeleid.....	478
Hoofdstuk II. Positieve harmonisatie – tendensen.....	479
Afdeling I. Inleiding.....	479
Afdeling II. Harmonisatietechnieken.....	480
Afdeling III. Van minimum- naar maximumharmonisatie.....	483
Afdeling IV. Van maximumharmonisatie naar optionele instrumen- ten?	486
Hoofdstuk III. Methoden van consumentenbescherming.....	490
Afdeling I. Informatieverplichtingen	493
§ 1. Informatieverplichtingen – inhoud	495
A. Europese informatieverplichtingen – kort overzicht	495
B. Invloed op het Belgische recht – de referentieconsument	497
C. Invloed op het Belgische recht: afbakeningsproblemen – Richt- lijn 2011/83/EU betreffende consumentenrechten als illustratie .	498
D. Invloed op het Belgische recht: afbakeningsproblemen – con- sumentenkrediet als illustratie.....	500
§ 2. Informatievereisten – vorm	503
§ 3. Informatieverplichtingen – standaardformulieren	507
Afdeling II. Herroepingsrecht	508
§ 1. Herroepingsrecht – een beschermingsinstrument van nationale oorsprong	508
§ 2. Europese ontwikkeling van het herroepingsrecht	511
§ 3. Invloed op het Belgische recht.....	513
Afdeling III. Oneerlijke bedingen	522
§ 1. Oorsprong Richtlijn 93/13/EEG inzake oneerlijke bedingen	523
§ 2. Richtlijn 93/13/EEG inzake oneerlijke bedingen en haar omzetting naar Belgisch recht.....	525
§ 3. Lidstaten zorgen voor doeltreffende en geschikte middelen.....	529
§ 4. Oneerlijke bedingen binden de consument niet.....	530
A. De sanctie van niet-verbindendheid en haar omzetting in de WMPC.....	530
B. Rechtspraak van het Hof van Justitie over de ambtshalve toetsing.....	536
C. Impact op het Belgische recht.....	542
§ 5. Partiële niet-verbindendheid	551
A. De partiële niet-verbindendheid en haar omzetting in het Belgische recht.....	551
B. Rechtspraak van het Hof van Justitie over de partiële niet- verbindendheid.....	552
C. Impact op het Belgische recht.....	554
Besluit	557

De bijdrage van het Europese recht tot de meergelaagdheid van het Belgische contractenrecht Pieter BRULEZ.....	559
Hoofdstuk I. De professionalisering van het Belgische contractenrecht in het licht van de Europese eenmaking.....	563
Afdeling 1. Professionalisering van het Belgische contractenrecht	563
Afdeling 2. <i>Soft law</i> -initiatieven op Europees niveau versterken nationale initiatieven	565
Afdeling 3. Titelbescherming versus vrij verkeer van diensten en vrijheid van vestiging	566
Afdeling 4. Autoregulering versus vrije mededinging.....	568
Hoofdstuk II. De Belgische contracttypologie in het licht van de Europese richtlijnen	571
Afdeling 1. Tendens tot bescherming van zwakkere contractpartij.....	571
§ 1. Bescherming van ‘niet-gespecialiseerde contractpartij’ in de Belgische rechtspraak	571
§ 2. Europa beschermt ‘consument’	572
Afdeling 2. Impact op traditionele Belgische contracttypologie	575
§ 1. Belgische contracttypologie gebaseerd op onderscheid tussen goederen en diensten.....	575
§ 2. De consument en het onderscheid tussen goederen en diensten.....	576
A. Belgische wetgever poogt Europese richtlijnen in het Belgische keurslijf te gieten.....	577
B. Perspectief van consument nuanceert ten dele onderscheid tussen goederen en diensten	580
C. Doch onderscheid tussen goederen en diensten Europees niet geheel irrelevant	585
Hoofdstuk III. <i>De lege ferenda</i> : een gemeenschappelijk referentiekader?	588
Besluit	589
De invloed van het Europese recht op het Belgische handelspraktijken- en verbintenissenrecht Bert KEIRSBILCK	591
Inleiding	591
Hoofdstuk I. De invloed van het Europese handelspraktijkenrecht op het Belgische handelspraktijkenrecht	593
Hoofdstuk II. De invloed van het Europees (handelspraktijken)recht op het belendende Belgische verbintenissenrecht	612
Besluit	632

De invloed van het Europese recht op het Belgische zekerheden- en goederenrecht Vincent SAGAERT, Ann APERS en Sofie BOULY	635
Inleiding	635
Hoofdstuk I. Artikel 345 VWEU: is het goederenrecht een taboe voor de Europese wetgever?	636
Hoofdstuk II. Omschrijving/afbakening van zakelijke rechten in de communautaire rechtsorde	640
Hoofdstuk III. De harmonisatie van zakelijke zekerheden	644
Afdeling I. Een veralgemeende harmonisatie van de financiële zekerheden	644
§ 1. Algemene uitgangspunten	644
§ 2. Van een beperkt (Europees) regime naar een algemeen (nationaal) regime	647
§ 3. De fiduciaire eigendomsoverdracht tot zekerheid: van de hel naar het vagevuur	649
§ 4. Het pandrecht: maakt Europa een einde aan de nationale klassieke dogma's?	652
Afdeling 2. Het eigendomsvoorbehoud: een moeizame groei naar een gemeenrechtelijke erkenning?	653
Afdeling 3. Schuldvergelijking: een copernicaanse revolutie onder invloed van het Europese recht?	656
§ 1. Europa als grondslag voor een verruiming van de schuldvergelijking... ..	656
§ 2. Het Grondwettelijk Hof als aanknopng voor een beperking van schuldvergelijking	659
Hoofdstuk IV. Bescherming van het eigendomsrecht als fundamenteel recht	660
Afdeling 1. Artikel 1 Eerste Protocol bij het EVRM: van <i>soft law</i> tot toonaangevende, dwingende bepaling.	661
§ 1. De uitdeining van de eigendomsbescherming in het EVRM.	662
§ 2. De systematiek van de eigendomsbescherming binnen artikel 1 Eerste Protocol	664
§ 3. Van een formeel naar een materieel onteigeningsbegrip binnen het EHRM	668
Afdeling 2. De communautaire rechtsorde: van bescherming via rechtspraak over verdragen tot toetreding tot het EHRM?	669
§ 1. De invloed van het EVRM op de eigendomsbescherming in de communautaire rechtsorde	669
§ 2. De reikwijdte van de eigendomsbescherming in de communautaire rechtsorde.	671

§ 3. Onderscheid tussen eigendomsbeperking en eigendomsontneming in de communautaire rechtsorde	673
§ 4. Inhoud van de eigendomsbescherming in de communautaire rechtsorde	674
Afdeling 3. Eigendomsbescherming in het nationale recht.....	676
§ 1. De reikwijdte van de eigendomsbescherming in het nationale recht	676
§ 2. Inhoud van de eigendomsbescherming in het nationale recht.....	677
§ 3. Onderscheid tussen eigendomsbeperking en eigendomsontneming in het Belgische recht.....	678
Hoofdstuk V. Timesharing	684
Hoofdstuk VI. Cultuurgoederen	685
Afdeling 1. Beperkingen op de beschikkingsbevoegdheid van de eigenaar.....	686
Afdeling 2. Afbrokkeling van de bezitsbescherming voor cultuurgoe- deren	688
Besluit	690

